

Numărul 6. Oradea-mare 6/18 februarie, 1900. Anul XXXVI.

Apare duminică. Abonament pe an 16 coroane, pe $\frac{1}{2}$, de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei

Inocențiu Klein.

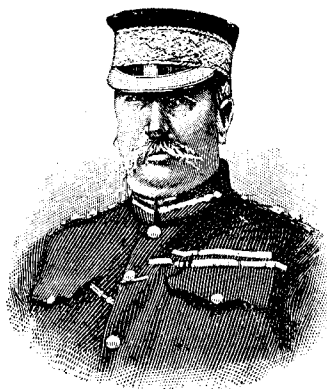
DE EUDOXIU BARON DE HURMUZAKI.

Însemnii au reușit să se facă timp mai îndelungat stăpâni pe biserica unită din Ardeal. Astfel în anul 1727, după moartea episcopului Ioan Pataki, administrațiunea exclusivă a episcopiei de Făgăraș a trecut în mâinile rectorului din Cluj al Iesuiților, care a dat înse tendinței sale de a catolicisă frâu atât de liber, încât uniții, temându-se cu tot dreptul, că ritul grecesc înecutul li se va interzice în cele din urmă, s'au instrăinat de uniune și anume în țara Secuilor iar s'au întors în legea parinților sei. În asemenea paraginire și sub asemenea asuprire ultra-catolică se află diecesa unită, când un arhiepiscop talentat și energic a luat-o din mână pe căl de violență, pe atât de viclenă, care masină spre formula contopire a uniunii în catolicism.

Acest bărbat a fost Ioan sau (după schimbarea în calugărie a numelui) Inocențiu Klein, odrasla a familiei româneșii Micu din satul Sad în scaunul Sibiului și Klein după traducerea în limba germană a numelui sei de familie. Tăcăr cu frumoase daruri firești, el a tras asupra sa luarea aminte atât a națiunii sale, cât și a Iesuiților, s'a bucurat de o binevoitoare sprijinire și de promovare din partea acestora pentru pre-

gătirea sa școlară și cu toată tinerețea sa se bucură și de încrederea atât de deplină a clerului unit, încât acesta încă mai înainte de a-și fi terminat studiile teologice, pe care le făcea în seminarul de la Tirnăvia, l-a propus ca cel mai vrednic urmaș al lui Pataki și a cerut cu unanimitate și a obținut de la împăratul numirea lui în scaunul episcopesc al Făgărașului. Numit în anul 1729 de Carol VI episcop, el s'a dus fără întârziere la Muncaciū, unde a făcut jurământul de calugăr Basilit și a stat un an ca novice, apoi în anul 1730 a primit din mâinile episcopului unit Ghenadie Bizanzy mai întâi darul preoției, apoi pe al arhiericeii. Confirmat apoi de Papa Clement XII și instalat pe la sfârșitul aceluiaș an în toată forma în conducerea diecesei, el a început în eurănd să vindece rana dată de Iesuiți uniunii.

El a călătorit din sat în sat, din comună în comună, predicând pretutindeni, imbarbătând, stărând și îndemnând pe cei instrăinați să se întoarcă (la uniune), arătând că numai în uniune e mântuirea, susținând cu căldură interesele uniunii, risipind temerara

SIR REDVERS HENRY BULLER
comandantul trupelor engleze din Africa.

privitoare la suprimarea ritului grecesc, adimenind pe cei șovăitori prin făgăduințe și speranțe. Astfel a reușit fie să recâștige pentru uniune, fie să confirme în scurt timp aproape șase sute de preoți parte șovăitori, parte instrăinați, care se întorseseră ori erau pe cale de a se întoarce iar în biserica greco-orien-

tală. Împăratul a răsplătit aceste silințe meritoare și încoronate de succese dând episcopului titlul de consilier împărătesc și rangul de Baron.

Rădēmându-se pe grația Monarchului și împințat de un viu spirit de întreprindere, episcopul Klein a găsit chipul de a cere în mod bine chibzuit și îndemănat și de a obține de la Curte mijloacele materiale necesare pentru înființarea unui seminar clerical regulat și pentru înzestrarea unei mănăstiri.

După sfatul unui influent Român și om de guvern, directorul financiar (fiscal) Petru Dobra, el a rugat adevă pe împăratul să ineuviințeze schimbul domeniului Gherla și a celorlalte moșii asigurate dintru început pentru întreținerea episcopiei, care aduceau un venit de 3000 fl., cu mai bine situatul și mai rentabilul domeniu Blaș, dimpreună cu alte douăsprezece sate, al cărora venit total se urcă la 6000 fl.. Din aceștia episcopul avea să fie pentru întreținerea sa, ca până acum 3000 fl., iar ceialalți 3000 fl. urmau să fie întrebuințați pentru întreținerea mănăstirii și a seminarului clerical. Schimbul propus și modul de întrebuințare a dotațiunii a obținut prin diploma împărătească de la 21 august definitivă aprobare din partea statului, înscu o dispozițiune adăugată de împăratul, care nu-i convenia nici episcopului Klein, nici clerului și poporului diecesan. Din suma pausală de 3000 fl. ce urmă să fie rezervată din veniturile bunurilor de dotațiune pentru episcop, episcopul după vremuri avea să scoată la o parte 300 fl. drept leafă anuală pentru întreținerea cuviincioasă a teologului numit fie de împăratul, fie de Primatul Ungariei, ca asistent al episcopului cu titlul caesarum generalis auditor, având episcopul să-i mai pună la dispozițiune și-o locuință cuviincioasă în reședința episcopescă și să-i dea până la alte dispozițiuni gratuit și cele necesare pentru întreținerea lui.

Încă 'n timpul pertractărilor și mai înainte de a fi fost semnată diploma împărătească, clerul unit s'a oferit în o adunare ținută la 26 ianuarie 1738 în Blaș și s'a obligat în toată forma prin o adresă făcută Curții, ca pentru zidirea mănăstirii și a seminarului să contribuie din mijloacele sale 25.000 florini, care aveau să fie încasați succesiv în timp de cinci ani. De acest obligament erau înscu legate unei condițiuni privitoare parte la asigurarea ritului grecesc, parte la consolidarea uniunii; astfel clerul unit stăruiă, ca călugării să se fie de ordinul sfântului Vasile după ritul grecesc și ca ei, în număr de trei ori patru, să facă parte, ca consilieri, din capitolul episcopesc, având să facă în aceasta calitate pentru preoțime și pentru populațiunea unită proiectele de acte oficiale și literare. La 25 maiu 1739 apoi, când hotărârile împărăteșei în multe privințe favorabile propunerilor făcute de uniți și diplomele emise de împăratul au fost prezentate de episcopul Klein clerului unit convocat în mod conciliar în ședință sərbătorească, la care au luat parte, ca reprezentanți ai clerului, toți protopopii și vicarii, precum și cei doisprezece asistenți ai diecesei, și la care a asistat, ca teolog, și Iesuitul Nicolae János, adunarea, luându-le la cunoștință oficială, a primit deocamdată cu respectuoasă recunoștință darurile împărăteșei. După ce apoi episcopul și iesuitul János s'au departat din ședință, clerul a dat expresiune liberă și clar formulată dorințelor și cererilor ei, pe care le-au susținut și în ședință plenară ținută sub președința episcopului și în prezența lui János. Instituirea permanentă a teo-

logului, accentuată încă odată de împăratul, a fost, ce-i drept, primită cu resignațiune, dar spre a preîntîmpina primejdiile ce resultau din ea pentru individualitatea bisericii române unite, s'a făcut un proiect de instrucțiuni detaiate pentru mărginirea cu precauțiune a teologului delegat ca caesarum auditor generalis, instrucțiuni, prin care se punca frâu prea zeloaselor lui tendențe de unificare catolică.

Aceste instrucțiuni cuprinse în treisprezece puncte obligau pe teolog să spijinească cu toată energia la locurile competente plângerile protopopilor și ale preoților contra digresionilor și contra volnicțiilor domnilor de pământ și ale autorităților comitatense și să stăruie conform cu iubirea de dreptate și cu glăsuirea diplomelor împărăteșei pentru curmarea abuzurilor, de care clerul se plângea, — să ecară, mai înainte de a judecă pe preoții acușați de vre-o faptă supusă pedepsei, asupra acestora raport de la protopopul ori de la vicarul competent și să oerotească cu toată puterea pe preoții uniți și pe toate fețele bisericii unite în inunitățile și în scutirile de sarcini ce li-au fost asigurate prin diploma de privilegiu a lui Leopold I. Drep hotar de căpetenie al competenței sale teologul avea să considere numai mărturisirea celor patru dogme de divergență, pe care clerul unit se obligase a le susține și a le urmă cu statornicie; peste aceste patru dogme teologul nici într'un cas și sub nici un pretext nu putea dar să treacă. Spre a asigura mai deplin o asemenea procedere corectă, eră obligat a depune jurământul de conșciințoasă împlinire a d-

cerea de la e

S'a pus
unile canonice
cât ele se corectau
în deplină vigoare și să formeze baza ori-și-carei acțiuni în materie de jurisdicțiune bisericească. Teologul atât în genere, cât și în ori-și-ce cas special avea să întîmpine pe Episcopul și pe clerul unit cu cuvenita stimă și cu bună cuviință. El mai e apoi ținut să nu facă greutăți candidaților vrednici, care cer hirononia pentru parochii ce au trebuință de preot, pentru ca nu cumva (prin asemenea greutăți) uniții să fie împinși a se întoarce iar în sinul bisericii greco-orientale. El afară de aceasta să-și dea silința de a obține pentru preoții uniți o leafă anuală și a stăruie, ca fiu preoților născuți în stare de iobăgie, cel puțin pe timpul cât stau sub autoritatea părintească, să se bucure și de imunitatea părinților. Nu avea teologul cu deosebire în nici un cas dreptul, ba eră chiar oprit să facă ori-și-cui raporturi secrete și nefavorabile despre afacerile clerului și în defavorul acestuia, nici să stea cu mai marii țerii în corespondența epistolară jignitoare pentru preoțime; iar dacă ar fi având vre-o nedumerire ori vre-o obiecțiune întemeiată, trebuia, ceea-ce eră cu mult mai bine, să se pună în înțelegere și să se învoiască cu episcopul și cu clerul. Clerul și-a exprimat, în sfârșit, în mod accentuat părerea, că instituirea teologului e o măsura, a căreia legalitate e încă nedovedită și foarte îndoișoasă, de oare-ce în copia ce i s'a comunicat ei despre diploma privitoare la drepturile și privilegiile bisericii unite a lui Leopold I nu se face nici o amintire despre instituirea unui teolog, iar originalul celei de a doua diploma împărăteșei privitoare la aceasta cauza, în care se pretinde a fi o asemenea clausula, ei nu i-a fost prezentat; se cuvine deci, ca teologul

să-și dea toată silința de a găsi un document atât de important și atât de hotărîtor pentru numirea și confirmarea lui și de a prezenta apoi acest document pentru înlăturarea ori-și-cărei îndoieli.¹

Preoțimea a stăruit cu tot din adinsul, ca teologul să primească necondiționat aceste reguli de conduită și a rugat pe episcopul să mijlocească cu atât mai vîrtos acceptarea, cu cât altfel teologul va trebui să fie lipsit și în viitor de încrederea preoțimii. În același timp preoțimea stăruia pe lângă împăratul, ca leafa de 300 fl. ce i s'a acordat teologului să nu fie luată din cei 3000 fl. rezervați pentru episcop, ci din vre-un alt izvor, căci altfel această leafă va fi o cauză de neîncredere frecări și neînțelegeri între teolog și episcopul după vremuri.

Clerul întrunit a renoit și confirmat îndatorirea primită încă anul trecut de a contribui, în condițiile atunci precizate, din propriile lui mijloace, 25.000 florini pentru zidirea mănăstirii și a seminarului.

Sinodul a intervenit, în sfîrșit, ca preoțimea unită să fie seoașă de sub ori-și-ce putere și autoritate a laicilor și ca să între în cassa mănăstirii toate sumele de despăgubire cuvenite preoților asupra și jigniți pe nedrept în interesele lor.

Simțindu-se din considerațiunile de prudență și de bună cuviință îndemnat a evita deocamdată ori-și-ce atitudine fățișă, episcopul Klein în tot timpul discuțiunii, precum și la hotărîrea privitoare la pozițiunea teologului, a stat în rezervă încurajînd și consimțînd numai pe tăcute. El simțea la tot pasul chiar mai mult decît clerul lui greutatea de plumb ce apăsă de o potrivă asupra lui, cât și asupra clerului în urma instituirii teologului ieseuit, care în adevăr era o supraordonare. Ceea-ce făcea insuportabilă greutatea aceasta, era tendința de mult învederată și dovedită a teologului luat totdeauna numai din ordinul Iesuiților, de a mărgini încetul cu încetul ritual grecesc, de a-l modifica și de a-l înlocui în cele din urmă pe întreg cu cel catolic. Lupta pe cât de ascunsă, pe atât de neapărută între grecesm și catolicism în ceea-ce privește formele exterioare ale vieții bisericești era mai aprinsă decît ori și când, intrase în o fază decisivă și trebuia să ajungă la sfîrșitul ei fie prin asigurarea grecesmului, decît prin declararea neîndotoasei independențe a bisericii unite, fie prin instituirea definitivă a teologului ieseuit, adică prin serioasa provocare a uniților de a se lăpăda de uniune. În timpul acestei lupte, teologul trecea 'n ochii uniților drept un viu memento pentru apropiata peire a uniunii, drept prevestitor al nimicirii bisericii naționale a Românilor uniți și astfel îi găsea pe toți, fără deosebire, ca adversari strîns uniți în fața sa. Cu hotărîre și cu statornicie, precum cu succes variabil se urmă lupta din ambele părți, și mult încă a trebuit să treacă până ce a sunat ora hotărîrii. Aceasta a urmat de la sine, fără ca una din ambele părți să fi reșit învingătoare: teologul ieseuit a fost adică înlăturat, când ordinul Iesuiților a încetat a mai exista în urma bulci de disolvare semnate de Papa Clement XIV. la 21 iulie 1773. Această disolvare a anteluptătorilor ultra-catolici, precum și legile de toleranță ale lui Iosif II. combinate cu întrecaga direcțiune a timpului, au salvat uniunea și au făcut ca șovăitoarea populațiune română să mai stăruie în ea.

Norocul Românilor a fost, că deodată cu redesteptarea ordinului Iesuiților nu s'a redesteptat și teologul ieseuit ca causarum generalis auditor în vechiul spirit, căci în fața îndreptniciei și a îndemnătoarei lui ar fi rămas din nou, ca 'n trecut, zadarnice silințele conducătorilor români, dintre cari unii erau bogat înzestrați. Dovadă despre aceasta e talentatul episcop Klein, care puțin în urmă a trecut cu barbăție de la lupta tăcută la cea fățișă și, sprijinit de clerul și de poporul său, a aruncat cu hotărîre mînușă teologului ieseuit, înse în urma acestei lupte și-a pierdut scaunul și patria și a trebuit să-și sfîrșească viața pe pămînt străin.

(Va urmă.)

Traducere de:

IOAN SLAVICI

Bolnavul.

Dorm toți și toată valca doarme, cum dorm coșciugele-n mor
minte

O candelă de la icoane de cei plecați mă-aduce-aminte;
Îar colo-n soldul unui munte, pe-a cărui poale raze cad,
Ca o lumină-n glob de lampă stă-nfliplă luna-n vîrf de brad
Tăcere, jalnică tăcere e-n singurațea-mi odae:
Doar câte-odată, la fereastră, se tîngueșee-o cueuvae, —
Și tot me-ntreb „cine-o să moară?” căei eă, — de și trăese
și-ascult, —

Sînt mort de mult.

HARALAMB G. LECCA.

În pădure.

*Freacă tainic de pădure,
Șopot dulce de izvor,
Lin me 'ngîna și ușor
Vine somnul să me fure.*

*Îară eă, clipind din gene,
Mă zărese din când în când
Luna 'n ceruri lunecînd,
Visătoare și a lene.*

*Noaptea toate le vrăjeșce;
Codrul e de farmec plin,
Clătînînd din ramuri lin,
Mă de basme-mă povestesc.*

*Și eă simt că-î Ea aproape;
Cu surisul ei șiret,
Aplecîndu-se încet,
Me sărută pe pleoape.*

August 1899.

SORIN.

¹ Copia procesului verbal al ședinței și al instrucțiunilor în Sîncei, Chronica Românilor, Iași 1853. Tom. III. pag. 289.

Geniul și nebunia.

Una din problemele cele mai importante care s'a ridicat la sfârșitul acestui veac și care va preocupă încă mult timp pe savanții școalei criminologice până să se poată pronunța în mod pozitiv și sigur, este de sigur chestiunea înrudirii geniului cu nebunia. În adevăr, mulți fiziologi în frunte cu Cesar Lombroso, profesor de fiziologie la universitatea din Turin, susțin că există multe asemănări între fiziologia omului genial și pathologia omului bolnav spiritual. Se constată la cele mai mari genii cari au existat, că în decursul vieții lor, au avut anumite timpuri favorabile euectării, observației și în cari au făcut descoperiri ingenioase; dar tot acele genii au avut momente destul de dese de nebunie, idiotie, în care timp au fost incapabili euectării celei mai simple; ceea ce ne face a crede că geniul și nebunia se găsesse în una și aceeași persoană, fără înse de a pute fi confundate.

Așa vedem că genialul Mozart suferise de idea fixă că Italianii vor să-l otrăvească; August Comte, părintele filosofiei pozitiviste eră și el nebun. În cărțile lui, găsim o predicere, că femeile vor pute procrea odată și fără bărbați. Swift descoperitorul ironiei și humorului în literatură, prețise că va muri nebun, ceea ce se și întâmplă. Jean Jack Rousseau citind cărți de medicină, își închipui că suferă de toate boalele descrise. De asemenea și Lenau, Gutzkow, Engel, Misset, Hamilton, etc., cari avură momente de nebunie și muriră chiar nebuni. Constatăm dar, la mai toate geniile, un fel de amestec de geniū și nebunie.

Atât geniul cât și nebunia sunt ereditare. Dar geniul este ereditar numai în parte, nu așa de ușor, ci observăm numai o ușoară tendință; căci cine se gândese la Tizianello când e vorba de marele Tizian? Nebunia înse e moștenită în total, cu toată puterea ei, de la o generație la alta și încă mult mai intensiv la copii ca la părinți. Curios e că nebunia se manifestă la copii sub aceeași formă și la aceeași vârstă ca și la părinții, ascendenții lor. Pe când nebunia e moștenită aproape egal de ambele sexe,

geniul înse mai mult de bărbați. Așa după statistica franceză a lui Ribot, în 1861, se aflară între 70 persoane care moșteniră geniul, numai 30 femei, pe când între 1000 nebuni, erau 264 bărbați și 266 femei, cari moșteniră nebunia de la părinți.

Din exemplele înșirate mai jos, se poate vedea mai bine ereditatea nebuniei. Așa în 1789, în urma spăimei revoluției, un ceasornicar fu apucat de nebunie. Se însănătoși, înse apoi se otrăvi, redevenind nebun. Fiica lui înnebunese, un frate al ceasornicarului își despica cu un cuțit corpul; un altul nu poate suferi nici o mâncare și moare de foame, alți 3-4 membri din această familie, mor de asemenea ne-

buni. Familia Berti (citată de Lombroso) în 4 generații cu vr'o 80 indiviși, cari descinderă de la un individ nebun, 10 erau nebuni, 19 bolnavi de nervi, și eu cât boala se agravează, cu atât mai tinere erau victimele.

Exemple de ereditatea geniului avem: familia Bach care avuse peste 8 generații de copii talen-

țiți în muzică. Familia...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

Iarna în pădure.

un bunic al lui, erau nebuni. Sora lui Kant, copiii lui Volta erau nebuni. — Vedem dar o legătură foarte strânsă între geniū și nebunie, un fel de înrudire, fără înse de a ne pute explica cum se face aceasta.

Dar un lucru rămâne curios și anume faptul că se observă multe asemănări între geniū și nebunie. Așa e și faptul că atât marii euectători, cât și bolnavii spirituali, au adesea un cap ferbinte și picioare reci. La ambii, sângele se îngămădește în cantitate mare la creier, sau predispoziții pentru cele mai dureroase și acute boli cerebrale. Stara sufletească atât al omului genial, cât și al celui bolnav de spirit, este supusă variațiunii temperaturii. Așa vedem pe Dide-

rot, exprimându-se: „Il me semble que j'ai l'esprit fou dans les grands vents“ și Rousseau dicea că cea mai mare căldură solară îl face capabil cugetării.

De asemenea și mulți alți oameni geniali. — Când temperatura trece brusc peste 25, 30° atunei izbucnirile de nebunie cresc de la 29 la 50. — Pentru genii sînt primele luni calde ale anului, cele mai productive. Așă, în primă-vara s'a conceput ideea descoperirii Americii, galvanismului, barometrului, telescopului, paratrăznetului, etc. etc.

Cu toate cercetările lui Lombroso, Morel, etc., chestiunea înrudirii geniului cu nebunia rămâne încă neresolvată definitiv.

SELANIUS.

*****

O cunoștință

Eră înaltă, brunetă și drăgălașă. Fusesse vre-o câțiva ani într'un pensionat la Lausanne, unde studiasse pictura și muzica și se ocupase și cu literatura.

Venise la noi într'o duminică după prânz. Atunci îi făcusem și cunoștința. Eram singur acasă și toemai așteptam... prietîn, când ușa se deschise și în locul prietînului meu, intră o necunoscută însoțită de sora mea.

— Ți present pe frate-meu.

— Prietina mea Jenny.

Și îndată se începî o conversație vie, animată, un fel de: „Ramage d'oiscău“, cum diceam eu. Rîdeam, discuteam, eram veseli și fericiți. Începurăm a vorbi mai târziu despre pensionatele din Helveția și Franța, despre pictură și muzică. Îi plăcea foarte mult să-mi istorisească întâmplări din viața ei de pensionat, întâmplări nostime și foarte interesante. Și-mi plăcea foarte mult această mică petrecere, eram așă de vesel și așă de încântat, cum nu fusesem de multă vreme. Și încetul cu încetul ne făceam tot mai veseli, tot mai intimi și vorbeam cu o prietinic, ca și când ne-am fi cunoscut de ani de zile.

Și când veni vorba despre muzică, o rugai să cânte ceva la pian.

— Am să cânt o compoziție a mea, vrei?

— Da, de sigur, nici nu șei, ce bine mi-ar plăce!

Și aședîndu-se la pian, îndată se auzi o muzică frumoasă și mișcătoare. Aruncă une-ori niște tonuri liniștite, plîngătoare, apoi de-odată această muzică se transformă într'un șir neîntrerupt de tonuri mai vesele, puternice, cari se ridicau din ce în ce, cari voiau par ca să se facă nemarginit de puternice, să spargă zidurile, ca să străbata afara, întocmai cum niște picături de apă, s'ar transformă într'un ocean fără margini...

— Ce părere ai, me întrebă după ce sfârși.

— O, e perfectă, aș vré s'o ascult zile întregi.

Ne spuse apoi, că o făcuse curînd după moar-

tea unei prietîne a ei, că atunci eră foarte tristă și de-a-ceea câte-o parte e așă de jalnică, că i-a dat titlul: „Un viș“ și, că voeșee s'o imprimeze.

Și vorbiă așă de cuminte și se uită așă de frumos, cu ochii ei mari și negri! Ochii sînt oglinda sufletului și me uitam cu atîta veselie în ochii ei, în oglinda sufletului ei! Me cuprinsese o bucurie nețeleasă, că sînt lângă ea, că o pot privi: eram vesel și mulțumit, ca niciodată. Aveam atîtea gânduri frumoase, cari toate se-întelneau în ființa ei. Și mi-a impresionat mult și nu uit așă de lesne, ceea ce mi-a impresionat și mi-a produs odată atîta plăcere.

Am vorbit apoi despre literatură, despre autorii ei favoriti, despre vre-o câțiva scriitori români și francezi, ale căror serieri o îm-

presionase și-i plăcuse mult și 'n sfîrșit despre rapsozii din vechime și despre cîntările lor.

Atunci a cîntat: „Mai am un singur dor“, de Eminescu. Și-o cuprinsese par că o bucurie nemărginită, c'o vîd, c'o ascult și, că me uit la ea. Ochii îi străluciau de bucurie și erau par că prea împrietinite, ca să nu se înțeleagă.

Odată se oprî puțin și începî să zîmbească. Eră atît farmec în zîmbetul ei! Ce n'aș fi dat atunci, s'o ascult multă vreme, s'o ascult zile întregi și să fiu vecinic transportat de privirile ochilor ei! Și cum eră și veselă și drăguță, cu o floare de vanilie pe cap, îmi reamintiam pe Ombră, când cîntă la Operă, când

Cine sînt?

presionase și-i plăcuse mult și 'n sfîrșit despre rapsozii din vechime și despre cîntările lor.

Atunci a cîntat: „Mai am un singur dor“, de Eminescu. Și-o cuprinsese par că o bucurie nemărginită, c'o vîd, c'o ascult și, că me uit la ea. Ochii îi străluciau de bucurie și erau par că prea împrietinite, ca să nu se înțeleagă.

Odată se oprî puțin și începî să zîmbească. Eră atît farmec în zîmbetul ei! Ce n'aș fi dat atunci, s'o ascult multă vreme, s'o ascult zile întregi și să fiu vecinic transportat de privirile ochilor ei! Și cum eră și veselă și drăguță, cu o floare de vanilie pe cap, îmi reamintiam pe Ombră, când cîntă la Operă, când

o admiră William și-i aruncă buchete. Cum i-aș fi aruncat și eu flori, cum aș fi acoperit-o cu buchete, cum aș fi vrut s'o laude toată lumea, să fie purtată în triumf peste tot...

Oare de ce țineam așa de mult la ea, de ce ne împrietinisem atât de tute și... de ce într'un târziu, când se pregăti să plece, îmi părea atât de rău?...

Îmi aduc aminte, cât de trist eram la plecarea ei! Îmi părea că a stat prea puțin, îmi părea că a trecut prea repede vremea, că face o nedreptate, că se duce și-mi venia să-i spun, s'o rog, să mai stea. Ce n'aș fi dat atunci, să mai rămână, s'o mai priveșc și s'o mai ascult cântând! Nici nu cutezam să me uit în ochii ei, îmi era frică par că de privirile ei, așa de limpezi, cari îmi străbăteau până la inimă...

Și când ne-am despărțit, îmi aduc aminte, că i-am spus că mi-ar păre bine să ne mai întâlnim, că acum suntem prietini și ne vom vedea cu totul altfel. Nu mai știu, ce mi-a răspuns, dar îmi aduc aminte că m'a privit lung și-a ris...

Iar după aceea multă vreme, îmi părea c'o aud vorbind, că-i aud cântecul ei și-mi părea c'o vedea, veselă și drăgălașă, cu floarea de vanilie pe cap...

Brașov.

STELIAN.

De mult...

„Da, da... De mult... atât eră

„Și ea... cu plete aurii,

„Cu rîs copilăresc și clar,

„Cu ochi cuminți... căprii“...

Copil nevinoat!... me 'ntreb,

Să-ți spun, c'atât ai vrea să știi...

Să-ți spun, că cine m'a 'nvățat,

Să scriu eu poesii...

Eă tac... și nu-ți răspund nimic,

Dar doue lacrimi arginții

Îmi șterg din ochi... a fost de mult,

De mult... doi ochi căprii...

VI-NI.

S'a stins!

Unui părinte neconsolat.

În memoria iubitului amic —
care nu mai este — *Vladimir*
St. Negri, stins în primă-vara
vieții!... Regrete sincere.

Astăzi s'a născut acela, care pentru ispășirea greșelilor neamului omenesc, a suferit atât de mult, bînd paharul de amarăciune până la fund, fără să cîrtească și fără să se plîngă de această suferință. Firește, că acum și neamul omenesc trebuie să sufere, de oare-ce suferința e pentru densul, căci omul e născut să sufere.

Sînt mulți, pe cari suferința îi doboară, îi eo-verseșce. Aceștia, sfârșose firul vieții înainte de vreme, de oare-ce sînt slabi și nu pot lupta cu mai multă rezistență și cari reușese — în cele din urmă — să

mascheze suferința, s'o ascundă de ochii lumii în cutele inimii lor. Aceștia suferă singuri, în tăcere, dar nu suferă mai mult decît ceialaltii și nu vor uită nici-odată aceea ce li s'a luat pe nedrept, ființa scumpă lor, și numai lor, căci nici un altul n'are să simtă aceea ce simt ei. Lacrămile — singurele care le mai răcoresc sufletul sbuciumat, amarit, istovit... prăpădit! — Lacrămile acestea le isvoresc mereu de sub gene când își amintesc de ființa scumpă ce au pierdut. Dar, înse, nu cer ajutor la nimeni, căci nimeni n'are să le mai poată da înapoi aceea ce nu mai este, ce au pierdut, ce au avut mai scump în lumea asta și pe care n'au să-l mai vadă nici-odată aci, decât în ceruri!

Aștia sînt — după mine — adeverații martiri cari trebuiesc compătimiti.

Iată impresia ce mi-ai lăsat-o, când te-am vădut acum în urmă: În acel zîmbet silit, de conveniență, ocașional, pornit numai din buze, câtă durere sufletească nu am întrezărit și câtă suferință morală. Te-am vădut atunci, câtă silință ai pus, mai mult decît puterile ce ai, ca să ascunzi de ochii cari te priviau durerea și suferința, durere și suferință însă, cari nu se vor șterge nici-odată din mintea și din inima dtale... nici-odată, de-ar fi să trăeșci chiar veacuri întregi de-acî înainte.

Durerile, pentru oamenii fără inimă, fără simț, s'aschemănă, perfect de bine, cu un arbore: Toamna, poate să se scuture toate frunzele, înse primă-vara o să se îmbrace din nou și n'are să mai rămie nici un semn de aceea ce e mai fost odinioară. Aceleași dureri, cari ating pe oamenii cu inimă și simț, înse de simțitor s'aschemănă, înse primă-vara o să se îmbrace din nou și n'are să mai rămie nici un semn de trăsnetului are să tragă asupra sa și să facă o mare dauna. Chiar dacă coajea ar fi dură și tare, totuși el totuși are să existe înăuntru și cea mai mică sgaritură îl scoate la iveală.

Aceea ce ai suferit, și cum a fost de erud lovită inima-ți de părinte în tot ce ai avut mai scump și mai drag în lumea aceasta, nu se poate descrie. Durerile se simt, nu se descriu, pentru că durerea adevărată e mută și n'are cuvinte. Aceea ce simte cineva în el, nu se poate descrie, nici nu se poate defini.

Peste mii și mii de ani se vor nașce miriarde de ființe,¹ cari cu câțiva centimetri pătrați vor ave un nas, doi ochi și o gură, ca și mult regretatu-ți fiu, dar fără ea să fie nasul, gura și ochii lui. Ceva mai mult, fără ca o singură ființă, din aceste miriarde, să aibă cugetarea, simțirea și caracterul acela ce ai avut durerea să-l pierdi atât de timpuriu, și care nu făcea — prin vicțuirea lui — nici un rău nimenui și nu stingheria pe nimeni. Se vor apropiă, poate, unii din ei: va semina puțin... aceea, înse, ce a fost Vladimir, n'are să mai fie nici-odată!... Nici-odată!...

Iartă-me că am răscolit și am dat la o parte acea pozghiță subțiră care-ți învelue rana sângerândă, rană, care nu se va închide decît odată cu somnul de veci, când scăpăm, în fine, de tot ce am suferit!... Am făcut-o numai, ca să-ți arăt, că aceea ce-a fost n'are să mai fie nici-odată!... Zădarnic dar ne mai trudem mintea și mai suferim: sîntem neputincioși în fața destinului și a lui Dumnezeu. Legile sînt rezolute, își urmează înainte o-

¹ Guy de Maupasant „Bel-Ami“

pera de distrugere, fără să poată nimeni a le sta în potrivă sau a le abate: aceea ce e predestinat să se întempe, se întempe, în ziua, ora, minutul, secunda când e predestinat, ori-ce piedici și obstacole s'ar pune înainte. Voința Atot-puternicului se îndeplinește cu cea mai mare sfințenie de puteri necunoscute și nepricepute de noi. Minte omenească e prea strimțată, ca să poată înțelege, asta, vr' odată. Se nase și mor sorii, planetele, oamenii, ca și animalele... Totul este evoluție, rotație!... Nimic nu supraviețuește vecinic în forma primitivă, afară, doar, de singura ființă Divină; în colo, tot se premenesece, renașce sub alte forme, cu altfel de patimi și altfel de simțiri. Sorii, planetele, oamenii și animalele stingându-se, se întorc iarăși acolo de unde au pusees, ca în urmă, să pornească din nou de unde au plecat, căci materiile lor descompunându-se, dau loc la nașcerea altor sori, altor planete, altor oameni și animale.

În natură nimic nu se pierde: se premenesece... se transformă totul, asta e singura lege absolută.

Pe cei cari i-am pierdut sub o formă, se reintorc iarăși în mijlocul nostru — care le sântem dragi — sub alte forme; dar se reintorc. În floarea care o mirosim, crescută pe dragălașul lui mormânt, este o mică particică din ființa iubita. Noaptea, în visele noastre, sufletul acestei ființe îmbracă forma sub care l-am cunoscut și ni se arată.

Veți dar că nu ai pierdut decât forma, materia, spiritul supraviețuește și este veșnic lângă aceia cari l-a iubit și-l cheamă în plânsul lor.

Ce este omul, ființa muritoare? (Confrange Eglanjer: „Groscla“.) Un compus din trei elemente principale: sufletul, corpul și principiul vital.

Ce este corpul? Un compus din mai multe gaze, cari, după nimicirea corpului, se reintorc în reservoarul general al naturii.

Ce este principiul vital? O forță produsă de căldura și de electricitate. Principiul vital este și el destructibil; se desvolta, dar dispare odata cu corpul. Acest princip mai este și transmisibil, caei se comunică prin reproducere, fiind cuprins în lichide și în solide, adică în principiile chimice ale organismului animal; prin urmare este o putere organizatoare, care lucrează în mod instinctiv; și după formația corpului, el veghează la conservarea lui.

Ce este sufletul? Un *ce* nematerial și nemuritor, adică nedestructibil. Sufletul are trei facultăți principale: Conștiința, cugetarea și voința; trei raze din soarele divinității. Timpul și exercițiul îl desvolta și îl perfecționează. Sufletul are conștiința faptelor sale, fiind inteligența în esența sa cea mai aleasă.

Singur numai sufletul nu pier, nu se stinge, ci supraviețuește vecinic.

Am scris aceste rânduri, cu gândul, ca sa-ți mai distrag puțin spiritul de ea, ideea ce te predomina și te învelie ca într-o pânză de păianjen.

Mângae-te singur, fa-ți curagiu, bravează durerea, caei numai aci este scaparea. A te gândi mereti, este a suferi vecinic și a te consumă singur ca o luminare.

Ți-am arătat iarăși, că sufletul e neperitor; deci, ceva din ființa iubita, este împregiuru-ți în aceste momente. Ca te gândești mereti la acela care s'a stins, nu este alta cauza, decât că sufletul lui este acolo, în acele momente.

GR. MĂRUNȚEANU.

Doine populare din Banat.

Mândra mea de mult lăsată.
Măi sărută-me odată:
De când nu m'ai sărutat,
Buzele mi s'or uscat.

Fă-me Doamne ce mi-i face.
Fă-me roata stelelor,
Din calea feciorilor,
Macăr vântu să me bată,
Numai badea să me vadă.

Frunză verde de ovēs,
Te cunose mândră pe mers,
Pe mersul picioarelor,
Pe purtarea poalelor;
Le perți albe și spălate,
Mulți voinicî bagî în păcate,
Astădî, mâne și paimâne,
Me bagî mândro și pe mine.

Asta-i mândra c'o cunose,
Că la mine 'n brate-a fost.
Poti tu dice mândro deă,
Că nu te-am iubit eă?
Ba eă bade nu pot dice,
Că ț-a fost gurița dulce.
Nici eă nu m'oi jură,
Că de tine m'oi lăsă,
Când Dumărea va sēcă.
Să ngrască petrite.
Să le ardă soarele,
Să trec cu picioarele.

Tu te duci bade sărace,
Dar cu doru ce ț-oi face?
Bine, mândră, de mi-i face,
Că mai sînt voinicî ca mine,
Numai de mine e reu,
Că me duc din satul meu.

Frunză verde de cicoare,
Voinic tiner la 'nchisoare.
Unde nu-i lună nici soare,
Când vântu abură,
Pămîntu se legăună.
Doru mândri-mi aducea,
Vinde-ți mândro ce ț-i vinde,
Vinde-ți șlaru de la poale,
Me scoate de la 'nchisoare,
Vinde-ți mândro ce ț-i vinde,
Vinde-ți ciema de pe spate,
Și me scoate la dreptate.

Anicuță de la munte,
Nu purtă certa pe frunte,
Că se fac vorbe mai multe.
— Ias' să facă, nici nu-mi pasă,
Că bărbatu nu mi-i acasă,
Că-i cătană împărătesc,
Eă sînt tineră și iubesc.

Pancșova.

Culese de :

ALEX ȚINȚARIU.

¹ Remână.

SALON.

Din cartea vieții.

Fără pretențiuni, fără poftă își începe omul viața... Lumea copilășului e mărginită prin orisonul îngust precizat și defipt de către privirea sa mică, de către mititelul său spirit...

Dar crește copilul... aude povești frumoase... se deșteaptă... se trezește și începe a se desface de lumea reală în care a trăit până acum... e nemulțumit cu ea... intră în lumea ideală a fantasiei... în lumea poveștilor... Aici își ceareă... aici își află el fericirea sa!...

Merge la școală...

ABC-ul este o cheie cu care el își deschide ușa la o altă lume, iarăși nouă pentru el... Începe a avea dorul a se năsuși spre știința... Începe a-și însuși conștiința de sine... încrederea în puterile sale proprii...

Lumea ideală... a fantasiei... a poveștilor... începe iarăși a-și pierde farmecul său... lumea reală începe de nouă a-l interesa dar numai din alt punct de vedere!... Simțăminte nouă... diferite... cuprind inima sa, ocupând locul fantasiilor sale naive de odinioară și lăsând în sufletul său din lumea ideală numai un vis... un vis din etatea fragedei copilării!

Poftea de a învăța... a se perfecționa... ea toate pe pământ... încă nu e eternă. — O neliniște neexplicabilă... un dor nestins și dulce, conduce inima... gândurile tinărului... la inima unui boboc de roșă... a unei fetițe frumuse... El conduce afară... în lumea mare și frumoasă care se desfășură înaintea ochilor săi ca o panoramă mare... variantă.

Orisonul său pas de pas se estinde... la dimensiuni din ce în ce mai uriașe... și cu un simț straniu se trezește înaintea marelui misteriu al nemuririi... Ca turistul, care percurge munții romantici, pas de pas vede peisajuri unul mai admirabil ca celalalt... o plăcere mai amețitoare ca celalalt... dorind ca toate să le cuprindă... să le guste deodată... Timpul îi trece a lene... toate-i par prea puține... lumea prea mică... toate îi par prea strimte... și la urmă: sângele-i ferbe în vine și el se vede cuprins de o boală, care-l cutremură din cap până în talpi... e boala dragostei.

O lume pentru un sărut...

Și-apoi... satul... eșofat... neîndestulit se trezește din acest vis farmecător... din această boală coplesitoare...

A pătruns prea adânc în misterele padurilor seculare... a nimicuit total farmecul floricelei cu mirosul îmbătător...

Doar' nici odată nu s'a vădut așa departe de pragul infinitului, ca acum... și conștiința... e o povară abia suportabilă... Vede... de și cam târziu... că a alergat după fanteze... după umbre trecătoare... vede, că „toate-s prav, lumea-i cum este” și omul nici știe, nici poate: ceva perfect.

Astfel existența sa, pentru el e numai o greutate... urându-și viața, își dorește moartea...

Blasat... apatic... își petrece câțva timp viața... apoi... silit de împrejurări externe își ceareă... se pregătește spre eluștarea unei poziții... Anii de zile trec... Viața regulată i umple sufletul de simțul unui trai comod... indiferentismul său dispare și rënd pe rënd începe a se interesa de viața pozitivă.

Din copil... tiner, june, din june... bărbat!

Din real la ideal... din ideal la conștiința pozitivă a terei: „Toate-s trecătoare, și nimic nu-i fără sfârșit” —

... Își cunoaște marginile științei sale... capacităților sale... știe că viața sa își are ziua când își va fini cariera...

Amorul său... patimile sale... s'au domolit... chiarificat și concentrat... toate poftele sale au luat o direcțiune precisă... numai *una* e ființa pe care o iubește, numai *unul* e scopul pentru care trăiește: femeia sa... copiii săi.

Și când... ca om bătrân... privește la copilășiile săi mitite, îi vine în minte copilăria sa proprie... lumea, în care fu deplin fericit... și cu lacrimi în ochi vede că încet pe încetul iarăși se apropie de aceea lume, ca apoi... la urmă... fără a mai avea ceva pofță... și adoarma somnul de veci!

Nr. 1.

Cugetări și meditari.

Cu sinceritate în lumea de odă, mergi calea raului.

Invidia este tainica și nevruta recunoaștere a adevărului și a meritului.

Să fii pișcat de invidie și totuși să rămâi generos, iată o însușire ce pentru raritatea sa, ar pute trece și drept o virtute.

De vrea să fii în filmă,

Dar și pe plac la toți, —

Mănuit rămâi pururea

Isbânde — — să nu porți!

Ființele cu amor propriu peste măsură dezvoltat, sînt de tot nenorocite... caei ele, de teama decepției, nu cutează nici-odată a spera fericirea... Și trăind în astfel de chinuitoare sbuciumări, mai e mirare ca ajung la urmă... pesimiste?

Ce mai ironic e în soarte! De ai dice dureri „adio”, — ai revede-o tot mereu; să-i spui fericirii un „remăr”, — ce ți-ar respunde: „Bă bine ca nu!”

Curios! Când ni s'ar pute imputa niște greșeli, profesam nobilul simț al altruismului; dacă înse e vorbă de scaderile altora, — numai decât devinim muți și — egoști.

În fața unui eveniment ce-ți tulbură inima, nu mai întreabă rațiunea și nu precumpeni nimic... Da înainte orbește... Ai nu știi ca norocul e — orb?

Ogînda e controlorul înfumurării omenești.

VIOARA DIN BIHOR.

Ilustrațiile noastre.

Buller. Rebelul englezo-transvalh ține încordată atențiunea lumer întregi. Vitejia burilor caleă din triumf în triumf în mijlocul simpatiei universale. De alta parte înse, caută sa recunoașcem că poziția englezilor este grea. Departe de țara lor, în locuri necunoscute, trupele engleze au a luptă cu cele mai mari greutăți. De aceea generalul Buller a depeșat acasa, ca el primește răspunderea pentru tot ce a făcut. Portretul lui se află în fruntea foii noastre.

Iarna în pădure. A doua ilustrație a noastră înfățișează un tablou de iarnă, schițat în pădure. Zapada pe arbori și pretotindenii acopere totul ca un lîntoliu de moarte. Chiar și cântăreața crîngurilor, paserea veselă, tace și se sgulește de frig.

Cine sînt? O scenă de amabilitate. Doue bune prietene se întelneșe. Ceea care a sosit, surprinde pe amica sa, prîndându-i ochii cu mîna și întrebînd: „Cine sînt?” Se înțelege, că aceea ghicește numai decît. Și de aci neolo glume și risete!

LITERATURĂ.

Istoria bisericeii române în Ardeal. O carte foarte interesantă și prețioasă a apărut de curînd la București și anume volumul al doilea din lucrarea intitulată: „Fragmente din istoria Românilor“ de Eudoxiu baron de Hurmuzaki, care se publică sub auspiciile ministeriului cultelor și instrucției publice și ale Academiei Române, în traducere, din limba germană, făcută de dl Ioan Slavici. Tomul acesta cuprinde istoria bisericeii române din Ardeal și se ocupă în deosebi cu istoricul uniunii cu Roma, prezentînd toate fazele prin care a trecut și condițiunile cu care s'a făcut. Astăzi, cînd tendințele congresului pentru autonomia catolică sînt cunoscute, remprospătarea acestui istoric devine cît de interesantă. De aceea începem sa reproducem în numărul acesta capitoul cel mai instructiv, care ne schițează rolul și activitatea episcopului Inocențiu Klein.

Documente noue despre Inocențiu Klein. *Dl dr. Augustin Bunea*, canonic mitropolitan în Blaș, precum aflăm din „Tribuna“, a studiat în săptămîna trecută în muzeul Bruckenthal din Sibiiu niște documente privitoare la episcopul Inocențiu Mieu Clain. Dl dr. Bunea, care cunoașce foarte bine istoria marelui episcop român, ne spune acelaș diar, a găsit în biblioteca muzeului de acolo cîteva documente noue de multă importanță pentru istoria noastră.

Un album cu modele de cusături. Cetim în „Telegraful Român“ că din inițiativa dsoarei Maria Cioban, profesoară la școala civilă de fete, Asociațiunea va scoate un album cu modele de cusături, industrie de casa, spre care scop dsoara Cioban a prezentat 12 piese, care eventual înmulțite cu modele ce va binevoi a mai pune la dispoziție și comitetul Reuniunii femeilor române din Sibiiu, se vor fotografiă, vîrșă în clișouri și da la tipar cu explicațiunile de trebuință. Lucrarea aceasta, chieată a conservă portul nostru în originalitatea sa, va fi de o deosebită importanță și n'avem decît să felicităm pe inițiatoară pentru interesul ce-l poartă acestui ram de industrie națională, iar comitetul de sigur va spriginii cu toată căldura întreprinderea.

TEATRU.

Prima serată musicală-teatrală română în Panciova. Duminica trecută, la 11 februarie n., din incidentul sfințirii capelei române gr. or. în Panciova, unde încă n'a fost biserică românească, corul vocal român din Deliblata a dat acolo seara o reprezentație teatrală și concert cu cântări și declamațiuni, în otelul „Pelican“. S'a jucat piesa „Saracie Iucie“ comedie populară cu cîntece de Iosif Vulcan. Corul a cîntat un motto și doue cvartete. Dl Bujigan a predat monologul „Mîndra mea“; iar fetița dsale de 8 ani a declamat: „Trei Doamne și toți trei“. A fost și un tablou viu: „De noroc“ cu iluminațiune bengalică. În paușă coriștii au dansat „Calușerul“ și „Bătuta“.

Turneul dsoarei Agata Bârsescu în România. Mult serbătorita tragediana, dsoara Agata Bârsescu s'a dus din București la Iași unde a jucat asemenea cu cel mai mare succes. Din Iași a trecut la Galați și la Brăila, unde debutează în mijlocul unui entuziasm nemărginit.

Concert și teatru în Oravița-română. Reuniunea gr. cat. română de cîntări „Concordia“ din Oravița-română a dat mercuri la 2/14 februarie concert și teatru în sala otelului „Împăratul Austriei“ sub conducerea învățătorului Ioan Bogdan. În concert s'au cîntat diverse coruri; apoi s'a jucat comedia cu cîntece într'un act „Culăi Fêt-frumos“ de N. A. Bogdan. În sfîrșit dans.

Reprezentație teatrală în Brașov. Tinerii meseriași români din Brașov, Scheii, vor aranjă în 6/18 februarie o petrecege populară, cu coruri, o declamațiune, și un dialog. În urmă se vor reprezintă piesele: „O daravă periculoasă“ farsă în un act, localisată de I. E. Bobancu și „Creditorii“ comedie de V. Alexandri.

Producțiune musicală-teatrală în Tilișca. Corpul învățătoresc de la școala gr. or. română din Tilișca a aranjat mercuri la 2/14 februarie o producțiune musicală-teatrală, cîntându-se cîteva compoziții. Apoi s'au jucat „Otrava de hîrciogi“ și „Paza Mateii sfinte“ piese de A. Pop.

Concert și teatru în Mehadia. Corul bisericesc gr. or. din Mehadia a dat la 2/14 februarie concert și reprezentație teatrală în sala otelului „Calul alb“. S'a jucat piesa „De la sat“ de N. Macovișteanu.

MUSICĂ.

Concertul din Oradea-mare. Tinerimea română din Oradea-mare, acum în preajma concertului care se va aranjă la 14/26 februarie, e în mare agitație. Emoționați de tradiționala datorie socială, remasă din an în an și împlinită cu atîta entuziasm de cătră înaintași, toți stăruiesc să asigureze reușitul complet al concertului. Bueuria lor de asta-dată este cu atît mai mare, căci concertul afară de partea sa artistică, în acelaș timp va pune bazele unui fond permanent pentru ajutorarea tinerimeii. Pân' acum venitul curat al concertelor se împărțea numai decît între tinerii studenți mai săraci; acum înse, la propunerea dlui Iosif Roman, presidentul de onoare al concertului, venitul curat se va depune la institutu, de credit și economii „Bihoreana“ spre a formă în

ceputul unui capital din care cu timpul să se ajutore tinerimea studioasă română din Oradea-mare, conform modalităților care se vor fixa mai târziu. În fața acestui scop nobil, nu ne îndoim că publicul românesc va sprigini cu caldura frumoasă întreprindere a tinerimei noastre, cu atât mai vârtos că și concertul va avea un nivel nalt, debutând în el artiste, dsoarele Adelinea Piso, Valeria Pap și Olivia Bardosy, aplaudate cu atâta entuziasm astă-vară la Deva și aiurea.

Compoziții de dl I. Vidu. A apărut de curând, în o frumoasă și elegantă broșură, o culegere din compozițiile musicale ale dlui I. Vidu, atât de mult apreciate în concertele noastre populare. Broșura poartă titlul: „Severina” în amintirea d-iei de 23 august (4 septembrie) când corul din Lugos, sub conducerea dlui I. Vidu a dat un concert la Turnu-Severin și e dedicată cetățenilor din orașul Turnu-Severin. Colecția conține următoarele piese: 1. „Sus baeți” cor pentru trei voci egale. 2. „Cântec de prima-vară” cor pe trei voci egale. 3. „Sborul” cor pe trei voci egale cu acompaniament de pian. 4. „Na-nte Române!” cor pentru 4 voci barbațesei. 5. „Sus opinea”, cor pe 4 voci barbațesei. 6. „Andalusa” cor pe 4 voci barbațesei cu acompaniament de pian. 7. „Lugosana” cor mixt. 8. „Resumet de la Crișana”, cor mixt cu solo de bariton. 9. „Resumetul Ardealului” cor mixt cu solo de mezzo-sopran. 10. „Marsul lui Mihai-eroul” cor mixt cu acompaniament de pian.

PICTURĂ.

Expoziția pictorului N. Grigorescu. Cel mai renumit pictor român în viață, dl N. Grigorescu, a deschis zilele trecute o expoziție a operelor sale la Ateneul din București. Expoziția aceasta este interesantă și pentru faptul, că ea cuprinde toate lucrările marelui artist, vr'o 184 de tablouri. Abia s'a deschis, s'au și cumpărat mai multe din lucrările expuse. Cumpărătorii sînt dnii dr. Istrati ministrul instrucțiunii publice, Ionnescu-Gion, Vlahutzi, N. Olmaz și alții. Regina a promis că va vizita în curând aceasta expoziție.

BISERICĂ ȘI ȘCOALĂ.

Românii gr. cat. din Oradea-mare către mitropolitul Mihályi. Jubileul arhiepiscopului și mitropolitului din Blaș dr. Victor Mihályi de Apșa s'a serbat acolo și în toate bisericile provinciei mitropolitane. Jubilantul a fost felicitat cu caldura din toate părțile. Românii greco-catolici din Oradea-mare i-au trimis următoarea adresa: „Escelentissime Domnule „Arhiepiscop și Mitropolit! La mărețta și înălțătoarea serbare a jubileului de 25 ani al consacării într-un episcop al Escelenției Voastre, — venim și noi „mai la vale scrișii fi ai diecesei greco-catolice de „Oradea-mare și în acelaș timp ai provinciei mitropolitane greco-catolice de Alba-Iulia și Făgăraș, — „a ve aduce cu datorita stîmă felicitările noastre omagiale, mulțumind a Tot-puternicului Dumnezeu „că v'a învrednicit s'ajungeți aceasta și în deplină „vigoare și sănătate, urându-ve ca Pronia cerească „să ve dea viață îndelungă și putere nenfrântă, ca

„să puteți conduce și în viitor cu aceeaș rivna și tenacitate lupta pentru a revindecă și a asigură drepturile bisericești noastre, independența și autonomia „deosebită a ei, susținute de stramoși în mijlocul tăturor uneltirilor și persecuțiilor, sfințite cu suferințele martirilor noștri și lasate noue cu limba de „moarte drept moștenire, la care nici odată, sub nici o „presiume, poporul român nu va renunță. Oradea-mare 10 februarie 1900. Ai Esc. Voastre, unliți fi „sufletești. (Urmează semnăturile.)

Noū doctor în drept. *Dl Nicolae Petroci* din Lugos a fost promovat la universitatea din Budapesta doctor în științele juridice.

Dar pentru biserică. Poporenii George și Mihai Sabo din Apateul-român în Bihor au daruit bisericii gr. or. române din satul lor 400 de coroane.

Hirotonire de diacon. Cetim în „Tribuna”, ca dl dr. Elie Cristea, secretar al consistoriului arhidieceesan gr. or., a cerut la locul competent a fi primit în cinul călugăresc și tuns ca monach, dar și până la rezolvarea în cale normală a acestei cereri a primit darul diaconiei, în ziua marilor trei ierarchi Vasile, Grigorie și Ioan. La liturgie a servit ȃnsuș I. P. Ssa mitropolitul, asistat de Preacuvioșia Sa arhimandritul dr. Harion Pușcariu, asesorii consistoriali Zacharia Boiu și Nicolai Ivan, protopresbiterul Ioan Papiu, directorul seminarial dr. Eusebiu R. Roșca și diaconul Dumitru Cămpean.

Congresul catolic din Budapesta, dupa ce a votat cu mare majoritate proiectul comisiei de 27, a primit propunerea lui Horánszky, ca înainte de a continuă discuțiunea pe paragrafi, comisiumea aceea să se pună în conțelegere cu factorii competenți și anume cu episcopatul și cu guvernul. Congresul se va întruni iarăș când comisiumea își va pute face raportul. Și fiind că e peste puținta ca comisiumea sa se poata înțelege în curând cu factorii numiți, se prevede că congresul n'are să se întrumească decăt peste mulți ani. În ședința din urma președintele primatle Vaszary a presintat congresului adresa-protest a mitropolier gr. c. române în chestiumea autonomiei sale, precum s'a votat în sinodul de la Blaș ținut în toamna trecută; s'a dat comisiumii de 27 spre a vini apoi cu un raport. Tot așa s'a făcut și în congresul din 1869, când deputații diecesei oradane: Iustin Popfin, Iosif Roman și Iosif Vulcan au presintat prin primul numit protestul Românilor greco-catolici în contra tendinței d'a contopi biserica gr. cat. română în cea romano-catolică. Comisiumea de 27 de atunci, în raportul seu făcut în anul urmator, a desconsiderat inse toate bazele de drept ale Românilor greco-catolici. Tot așa are să urmeze și acuma, dacă congresul se va mai întruni cândva.

C E E N O U.

Hymen. *Dșoara Marioara Georgiade-Murnu,* fiica preotului macedo-român Ioan Georgiade-Murnu, sora poetului George Murnu, ȃnsuș bine cunoscută din coloanele „Familiei” unde a publicat mai multe lucrări, se va cunună duminică la 6/18 februarie cu dl Bela Bradovka, în Budapesta. — *Dl Aureliu Barbu,* notar comunal în Lanerum și dșoara Aurelia Pop se vor cunună duminică la 6/18 februarie în Canul-mare. — *Dl Cornel Condor,* absolvent de teologie

din Calata-mare și dsoara Zoe Rimbaș, absolventă a cursului de pedagogie, își vor serba cununia la 13/25 februarie în Brad. — *Dl Iulian T. Ūvegeș*, comptabil la „Sebesana” s'a fidanțat cu dsoara Rafila Cutean în Oarda-de-jos. — *Dl Subin Cerbu*, absolvent de teologie și dsoara Aneta Moșoiu, se vor cunună la 6/18 februarie în Tohanul-nou. — *Dl Ioan Medrea* și dsoara Ana Stoiecuța s'ai cununat la 11 februarie n. în Sasiori. — *Dl Romul Rusu*, notar cercual în comuna Tatârlana și dsoara Victoria M. Pandrea se vor cunună la 6/18 februarie în Tohanul-vechii.

Noū subjude român. *Dl dr George Mathé* notar la tabla regeasca din Oradea-mare, a fost numit subjude la tribunalul reg. din Oradea-mare.

Despărțământul oradan al Asociațiunii. *Convocare.* Comitetul central al Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român, pe baza statutelor aprobate de guvern, în ședința din 7 decembrie 1899 nr. 1030 a luat măsuri pentru înființarea unui despărțământ nou cu sediul în Oradea-mare, care despărțământ, după arondarea nouă, are să se estindă asupra cererilor administrative: Central, Aleșd, Margita, Salard, Székelyhid, B. Ujfalu, Chereștes, Cefa, Salonta și deocamdată Tinea și Beliu. Pentru conducerea constituției și efectuarea organizării despărțământului contemplant cu sediul în Oradea-mare, am primit mandat de la comitetul central ca delegat al aceluia. În urma acestui mandat, în scopul organizării despărțământului contemplant, —

convoc adunarea constituantă în Oradea-mare pe luni în 26 februarie st. n. an. c. la 3 ore după prând, în oteul „Arborele verde” sala mică, la care adunare constituantă s'nt invitați a participă și a-si da concursul la organizarea despărțământului toți aceia, din cererile susnumite, cari se intereseaza de înaintarea în cultura a poporului român și de literatura română. După adunare seara va urmă concertul tinerimei. Oradea-mare 11 februarie 1900. *Nicolae Zigre*, delegatul comitetului central.

Moartea unui țiarist slovac-român. Gustav Augustini, țiarist originar slovac, care înse începând din 1893 a stat în serviciul presei române, ca colaborator la „Tribuna” și apoi la „Tribuna Poporului”, suferind de o boală incurabilă, s'a sinucis în 1/13 februarie la Arad. Cu o ți mai nainte încă a scris un articol de fond pentru „Tribuna Poporului” care a aparut în acelaș numer cu necrologul seu. Moartea i-a fost instantanee. Fie-i țerina usoara.

Aū murit: *Iuliu Pipoș*, doctorand în drepturi și vice-notar la tribunalul regeșe din Sibiu, fiul dlui Petru Pipoș, jude de tabla regeasca judeciara în pensie, la Sibiu, în 11 februarie, în etate de 27 ani; — *Demetriu Vașca*, paroc gr. or. în Chișirid, Bihor, la 1 februarie, în etate de 51 ani; — *Ioan Predoviciū*, subjude regeșe în Nyárád-Szereda, la 10 februarie, în etate de 37 ani; — *Nicolae Barbon*, preot gr. or. în Tomesei, membru în direcțiunea institutului „Făgetana”, la 27 ianuarie; — *Isaia Moldovan*, preot gr. cat. în Chirileu, la 7 februarie, în etate de 70 ani.

Proprietar, redactor respundător și editor: **IOSIF VULCAN.** (STRADA ALDÁS NR. 296 b.)

„BIHOREANA” institut de credit și economii societate pe acții, în Oradea-mare.

C o n v o c a r e.

Domnii acționari ai institutului de credit și economii „Bihoreana” societate pe acții în Oradea-mare, conform dispoziției §-lui 19 din statute, se invită

la prima adunare generală ordinară,

care se va ține în Oradea-mare la 8 martie 1900 st. n. la 10 ore înainte de miadăzi în localul institutului.

Obiectele puse la ordinea țilei s'nt următoarele:

1. Alegerea a trei scrutători pentru actele de alegeri și a trei membri pentru verificarea procesului verbal.

2. Raportul anual al direcțiunei.

3. Raportul comitetului de revisiune despre examinarea computului anual, a bilanțului și a propunerilor pentru împărțirea profitului.

4. Stabilirea bilanțului anual și deliberare asupra împărțirii profitului curat.

5. Fixarea prețului marecelor de prezență pe anul 1900.

6. Determinarea scopului spre care, la propunerea direcțiunei, este a se întrebuintă suma amintita în §-ul 61. punctul f.

7. Alegerea a doi membri în direcțiune pe 2 ani.

8. Alegerea a 5 membri în comitetul de revisiune pe 3 ani conform §-lui 57. din statute.

Se atrage atențiunea domnilor acționari la următoarele dispoziții din statute:

§ 24. Pentru folosirea dreptului de vot se recere, ca acționarul să fie trecut ca proprietar al acțiilor sale în cărțile institutului cel puțin cu 6 luni înainte de adunare și cu una ți înainte de aceasta sa depună pe lângă revers la direcțiunea institutului, respective la locurile designate de direcțiune, acțiunile sale, eventual și dovețile de plenipotință.

Acțiunile depuse la locurile designate de direcțiune, se vor luă în considerare numai încât reversalul despre depunere, cel mult în ziua premergătoare adunării generale s'a depus la institut.

În legătură cu dispozițiile §-lui 24. din statute, avem onoare a notifică, că în ședința plenară direcțională ținută la 24 ianuarie 1900, pentru depunerea, respective primirea acțiilor și edarea documentelor despre depunere s'a designat în acest an, respective aū fost rugate instituttele Albina, Victoria, Silvania, Economul, Oravieiana și Patria.

Oradea-mare, 24 ianuarie 1900.

Direcțiunea institutului.

Debit		Contul Bilanțului				Credit		
		cor.	fil.			cor.	fil.	
21	Cassa în numerar . . .		11224	30	1	Capital social . . .	600000	
2	Capital neversat . . .		129714	08	4	Fondul de rezervă . . .	474	46
9	Cambii de bancă . . .		547245	22	24	Spese de fondare . . .	1471	74
11	Cambii cu acoperire hipot.		126866	70	7	Depuneri spre fructificare	355146	08
13	Credite ipotecare . . .		121133	20	29	Depozite de cassa . . .	1355	26
15	Credite de cont-curent . . .		30279	90	36	Saldul intereselor transil.	9695	30
17	Credite pe efecte . . .		6522			Profit net	37711	38
19	Credite personale . . .		4783					
34	Capitale elocute la alte inst.		23079	48				
25	Mobilier . . .	4538	30					
	10%o descriere . . .	453	84	4084	46			
30								
33	Diverse conturi debitoare		921	88				
			1005854	22			1005854	22

Debit		Contul profitului și al pierderilor				Credit		
		cor.	fil.			cor.	fil.	
8	Interese după depuneri . . .		11928	62	10	Interese de la cambii de		
31	10%o dare după interese					banca . . .	37093	56
	de depuneri . . .		1192	88	12	" " " " cu		
32	Contribuție . . .		4136	78		acoperire ipotecara . . .	8293	86
27	Salare . . .		10403	30	14	Interese de la cred. hipot.	8979	62
26	Spese curiente (porto, lu-		2716	62	18	" " " " pe efecte . . .	365	10
	minat, încălzit etc.) . . .		1924	24	20	" " " " person. . .	402	08
28	Chirie . . .		453	84	16	" de cont-curent . . .	983	66
25	Descriere din mobilier . . .		37711	38	35	" după cap. eloc. la		
	Profit net				22)	alte inst. (70%o scut. de dare)	8523	58
					23)			
					30)	Provisiune . . .	3894	34
			70467	66	3)	Interese de întârziare a		
						acționarilor . . .	1931	86
							70467	66

Oradea-mare, 31. decembrie, 1899.

Dr. Coriolan Pap m. p.
director executiv.

Iosif Diamandi m. p.
comptabil.

Direcțiunea:

Iosif Roman m. p. Iosif Vulcan m. p. Nicolau Zigre m. p. Moise Nyes m. p.
președinte v. președinte

Iosif Moldovan m.p. Andrei Horvath m.p. Petru Pântya m.p. Dr. Nicolae Popovici m.p. Antoniu Palladi m.p.

Subsemnatul comitet am examinat contul prezent și l-am aflat în deplină regulă și în consonanță cu registrele institutului.

Oradea-mare, 24. ianuarie, 1900.

Comitetul de revisiune:

Samuil Ciceronescu m. p. Toma Pacala m. p. Sava Raicu m. p. Dr. Iuon Buna m. p.
președinte

„BIHOREANA“ institut de credit și economii, societate pe acții în Oradea-mare.

Domnii proprietari ai acțiunilor subscrise la institutul de credit și economii „Bihoreana“ cu numerii 207. 215. 222. 223. 862. 919. 920. 1168. 1191. 1192. 1193. 1194. 1253. 1352. 1353. 1432. 1443. 1444. 2038. 2039. 2044. 2045. 2478. 2783. 2784. 2815. 2927. 2928. 2929. 2930. 2931. 2989. 2997. 2998. 625. 626. 627. sunt invitați să răspundă la cassa institutului ratele restante ale acțiunilor sus înșirate cel mult în 6 săptămâni, adică până în 31 martie 1900, căci la cas contrar direcțiunea institutului va fi silită a anulă acțiunile aceste și sumele plătite până acuna, conform §-lui 10 din statute, vor căde în favorul institutului.

Dat în Oradea-mare din ședința direcțiunei institutului de credit și economii „Bihoreana“, ținută la 7 februarie st. n. 1900.

Iosif Vulcan m. p.
președinte.

Dr. Coriolan Pap m. p.
director executiv.